

FRONTVONALBAN

Valuch Tibor: Gondolatok T. Kiss Tamás: *Frontvonalba*n (Egy ember élete dokumentumok tükrében) című könyvéről. (Szeged, 2013, Belvedere Meridionale Kiadó, 223 p.)

A *Frontvonalba*n című kötet a hozzátartozó gazdag fotómelléklettel együtt egy sajátos és egyedi, ám bizonyos vonatkozásban általános életpályát, élettörténetet mutat be igen sokoldalúan és részletesen. Az egyedi és az általános közötti látszólagos ellentmondás feloldásaként mindössze arra szeretnék utalni, hogy a fordulatokban és tragédiákban gazdag XX. századi magyar történelem nagyon sokak életpályáját törte meg, állította emelkedő vagy éppen süllyedő pályára, formálta át drasztikus módon, miként az Molnár Mihállyal is történt. Ezzel együtt, mint minden élettörténet, az Övé is egyedi.

A kötet főszereplője 1895-ben született a Békés megyei Csorváson szegényparaszti családban. A hátrányos helyzet ellenére is iskoláztatták, megadott számára a társadalmi emelkedés lehetősége többek között azzal, hogy felsőkereskedelmi iskolában érettségizett 1913-ban. Önkéntes katonai szolgálata alatt tört ki az első világháború, aminek nagyobbik részét, egészen 1917-ig a fronton töltötte. A tapasztalatokban és sikerekben gazdag katonai pályát – tizedesből főhadnagy lett – egy súlyos sebesülés törte meg, aminek következtében 1917-ben főhadnagyi rangban szerelt le. Aktív résztvevőként élte meg az 1918/19-es forradalmakat. 1922-ben katonai érdemei elismeréseként vitézzé avatták, az így kapott 50 holdnyi földterületen sikeres gazdálkodóvá vált, mintagazdaságot hozott létre Gyulaváriban. Aktív szereplője volt a helyi közéletnek, folyamatosan képezte magát. A második világháborúban ismét aktív katonai szolgálatot teljesített, 1945-ben angol fogságba esett, hazatérése után átesett az igazolási eljáráson, majd végelbánás alá esett és elbocsátották a hadsereg kötelékéből. Megpróbálta újjászervezni gazdaságát, ám ezt a változó politikai viszonyok megakadályozták, az ötvenes évek elején kulákklistára került, földjét a kollektivizálás miatt széttagosították. Az ötvenes években reménytelen küzdelmet folytatott a túlélésért, a teljesíthetetlen adó- és beszo

gáltatási terhek nyomása alatt. A helyi társadalom megbecsült tagjaként 1956-ban a helyi forradalmi bizottság elnökévé választották Gyulaváriban, s ebben a tisztségében a rend fenntartására törekedett. A forradalom bukását követő megtorlás során őrizetbe vették, majd bíróság elé állították, végül 1958-ban a bíróság – ritka kivételként – felmentette az ellene emelt vádak alól. Vele ellentétben fiát, aki szintén aktív ötvenhatos volt, elítélték. Az ötvenes évtized végén a végső kollektivizálás felszámolta maradék gazdaságát, a hatvanas években, segédmunkásként, portásként, éjjeli őrként élt és dolgozott 1970-ben bekövetkezett haláláig.

Molnár Mihály élettörténetét a kötet gazdagon dokumentálja, igen érdekesek az egykori katonatársak és a saját visszaemlékezései az első világháborús frontélményekről, számos vonatkozásban hiánypótlóak. A dokumentumok, visszaemlékezések, a családtagok interjúi sokoldalúan bemutatják az egyes ember küzdelmét, a történelem sorsformáló szerepét. Molnár Mihálynak megadott/osztályrészeül jutott a részvétel a XX. századi magyar történelem szinte valamennyi sorsfordító eseményében, embert próbáló kataklizmájában (a két világháború, 1956). Életét és pályáját az ismétlődő újrakezdések, nekirugaszkodások jellemezték. Sorsa jól példázza, miként alakította át a történelem az egyes ember életét a XX. századi Magyarországon, hogyan tették lehetetlenné a hatalmi tényezők változásai egy emberi életpálya teljessé válását.

A kötet a mikro-történelem, a személyes történelem perspektívájából mutatja be a XX. századi Magyarországot s tekintve, hogy a hasonló megközelítések, kötetek eddig meglehetősen ritkák, ez önmagában is növeli a munka értékét. Az élettörténet dokumentumainak közlése szakszerű, jegyzetelése pontos, mindenben megfelel az ezzel kapcsolatos szakmai követelményeknek.

A kéziratot a képmelléklettel együtt hiánypótló munkaként melegen ajánlom az Olvasónak.

Debrecen, 2012. szeptember 19.